

„Sociologický Časopis”, nr. 4, 1988

Numărul 4/1988 al revistei de sociologie cehe cuprinde, în cea mai mare parte, studii care tratează structura socială, elaborarea proiectelor sociale și aspecte sociale ale introducerii sistemului flexibil de producție.

F. Kutta și Z. Drab se ocupă de aspectele teoretico-metodologice ale proiectării sociale ca o condiție pentru optimizarea comportamentului social al indivizilor și grupurilor în activitățile desfășurate în sfera muncii cit și în afara ei.

În opinia autorilor, proiectarea socială contribuie la dezvoltarea omului atât ca subiect cit și ca obiect al activității sociale și culminează cu elaborarea ciclului prognoză — program — plan care se poate implementa în sfera proceselor sociale.

Se face referire, în continuare, la o serie de direcții de aplicare ale proiectării sociale în aria dezvoltării colectivităților de muncă și unităților teritoriale, descriindu-se aspectele tehnice, economice, organizaționale și manageriale care îi sunt specifice.

Studiul elaborat de Z. Drab și V. Pernica analizează formarea proiectării sociale în Cehoslovacia, în aspectele teoretice și în practica economică. Sint definite relațiile între planificarea socială și proiectarea socială, ea reprezentând două laturi complementare ale unui proces unic.

Planificarea socială implică o soluție treptată a problemelor sociale, ceea ce impune necesitatea realizării de relații sociale și mecanisme de funcționare în avans, care să răspundă previziunilor. Acesta este obiectul de care se ocupă noua disciplină — proiectarea socială, care acordă mare importanță proceselor implementării, fiind o formă specifică a conștiinței: aria ei de interes are legătură directă cu activitățile oamenilor.

Un cimp larg de activitate pentru proiectarea socială este introducerea pe scară largă a automatizării și, în special, a tehnicii computerizate, sistemelor expert, inteligenței artificiale ș.a. prin implicațiile deosebite pe care acestea le pot avea atât la nivelul comportamentului individual cit și asupra ansamblului societății.

Studiul lui J. Vlačil abordează o serie de aspecte sociale legate de aplicarea sistemului flexibil de producție în Cehoslovacia, respectiv consecințele sociale ale introducerii noilor tehnologii ce se referă în special la calificarea forței de muncă și la schimbările organizaționale care se impun. Experiența demonstrează că o dezvoltare eficientă nu poate avea loc doar pe baza inovațiilor tehnice, ci trebuie să se bazeze și pe inițiativa oamenilor muncii, care să îndepărteze barierele socio-economice și politice ce stau în fața participării lor crescute la conducerea și modernizarea producției.

Noua tehnologie reprezintă o provocare pentru noua gândire socială în formare, cercetările sociologice avind un anumit avans asupra realității în ceea ce privește studiul implementării sistemului flexibil de producție și o privire de ansamblu asupra problemelor sociale ce pot interveni. Dar pentru a găsi cele mai bune soluții susceptibile de a fi propuse forurilor decizionale, este necesară o reorientare a preocupărilor sociologiei muncii, care să-i permită o abordare cit mai eficientă a noilor domenii de cercetare ce apar.

Z. Safář încearcă să găsească elemente noi privind structura socială manifestate în sociologia de orientare neomarxistă, așa cum indică lucrările lui E. O. Wright, Korpi, Himmelstrand ș.a.

Studiul reliefează anumite aspecte care lipsesc din literatura de specialitate din țările socialiste — de exemplu, conceptul de autoritate. În general, elementele evidențiate își au rădăcina în opera marxist-leninistă, fiind mai puțin important faptul că unii autori se referă mai mult la lucrările lui Marx, iar alții la cele ale lui Lenin. Ele se relevă a fi de importanță reală în soluționarea anumitor probleme relevante, cum ar fi: categorii socio-profesionale ar trebui incluse în clasa muncitoare din zilele noastre, căutarea aliaților săi naturali (relațiile cu mica burghezie, funcționarii mărunți), sau controversata veche și mereu nouă așa-zisă „integrare” a clasei muncitoare în condițiile capitalismului contemporan.

În opinia autorului, capitalismul s-a transformat într-o structură extrem de diversificată și complexă, iar etichetarea sa prin unul sau două elemente definitorii devine foarte dificilă, dacă nu imposibilă.

Apare necesitatea dezvoltării unui aparat conceptual mai adecvat realității existente. Lupta ideologică va continua deoarece orînduirea capitalistă nu își schimbă esența, ci caută noi forme care să păstreze caracterul relațiilor de producție capitaliste.

La rubrica notelor de lectură sînt prezentate mai multe lucrări ale specialiștilor cehoslovaci, din care se evidențiază *Formarea orientărilor de valoare la intelectualii*; semnată de D. Holda și Z. Cermakova.

Dinu Tenonici

„Revista Española de Investigaciones Sociológicas”, nr. 42, 1988

Din nr. 42, 1988 al prestigioasei reviste spaniole de investigații sociologice ne referim la șase studii care ne-au reținut atenția.

Dr. Emilio Lamo de Espinosa, autorul studiului *Viciul și ambivalența normativă*, abordează o temă de actualitate. Încearcă o definiție a viciului în corelație cu inegalitatea și imoralitatea tabu (după Freud din *Totem și tabu*), regăsind ambianța psihologică, sociologică (față de ipocrizia instituționalizată — plecînd de la *Sociological ambivalence* a lui R. K. Merton) de cantonează asupra fenomenului prostituției, homosexualității etc. nu numai în Spania.

Autorul consideră că sînt trei factori care definesc această ambivalență: 1. disocierea dintre teoria morală și modurile practice de a fi realizată; 2. gradul de afirmare publică colectivă care tinde spre morală; 3. nivelul practicii imorale.

În *Cultura politică și democrația stabilă* Ronald Inglehart — profesor de științe politice la Universitatea din Michigan, SUA — plecînd de la unele diferențe interculturale privind satisfacțiile în viață și semnificația lor politică, argumentează cu grafice semnificative ceretările din care prezintă concluziile sale interesante privind istoria modernă și contemporană a stabilității marxiste europene și nu numai europene.

Studiul *Consolidarea democratică: o viziune minimalistă*, semnat de Giuseppe Di Palma de la Universitatea din California — Berkeley, pune în evidență necesitatea revizuirii concepțelor tradiționale ale științelor politice contemporane asupra consolidării democratice — propunînd un model „minimalist” în cauză, privind conceptele de „...consolidare” și „instituționalizare” și făcînd unele comentarii critice asupra unor noutăți din statele occidentale care se ocupă cu această problemă.

Parlamentul și consolidarea democrației în Europa de Sud de Ulrike Liebert relevă unele opinii privind teoria și practica parlamentară în Italia, Spania, Portugalia, Grecia și Turcia.

Autorul pleacă de la adaptarea regimului democratic la condițiile actuale și amplificarea legitimității acestuia, modul de tranziție la instaurarea parlamentului, restructurarea relațiilor guvern-parlament și organizarea parlamentului în funcție de sistemul partidelor politice.

Relațiile parlament-cetățeni, aspectele electorale comparate din țările sud europene sînt analizate critic.

Balanșa și transformările sistemului partidelor politice în Spania (1977—1987) constituie studiul publicat de Cesáreo R. Aguilera de Prat — profesor titular de științe politice de la Facultatea de drept a Universității din Barcelona.

Tranziția de la dictatură la democrație în Spania a dus la apariția unui sistem de partide politice, sistem pe care autorul îl analizează amănunțit, prezentînd unele concluzii asupra perspectivelor politice în această țară studiată, din acest punct de vedere, și de alte țări aflate în tranziție.

În studiul *Identificarea duală și autonomia politică: cazurile Scoției și Catalaniei*, Luis Moreno Fernández, care lucrează la secretariatul Asociației Internaționale de Sociologie din Madrid, pleacă de la constatarea unei analogii între Scoția și Catalonia în ceea ce privește caracterul revendicativ al mișcării pentru autonomie politică.

Făcînd tipologia naționalismului (statal și regional) radiografiază realitatea în conștiința etnică, în psihologia colectivă îndeosebi în cadrul procesului istoric de neintegrare în stat. Autorul remarcă faptul că în 1979 ambele naționalități au votat pentru autogovernare, procentajul de absențe în Scoția (36,1%) a făcut imposibilă intrarea în vigoare a statutului de autonomie al Scoției (Scotland Act. 1979). În accepția autorului, definiția colonialismului interior ar corespunde cu o structură de relații sociale bazate pe dominația și exploatarea între grupuri distincte, eterogene din punct de vedere cultural. În concluziile sale afirmă că aceste comparații sînt reale, existînd similitudini de percepții și aspirații pentru exercitarea autonomiei politice în cadrul statelor britanice și spaniol pe baza dublei naționalități.

La rubrica „Note de investigații” José Ramón Montero, subdirectorul general de investigații din cadrul Centrului de investigații sociologice, prezintă *Votul național și votul autonom: sciziunea votului în alegerile din 1986 din Andaluzia*, fenomen remarcat de autor odată cu înfăptuirea simultană a alegerilor legislative și autonome în această provincie, exprimînd dimensiuni-

nile teritoriale, tendințele și posibili factori care au intervenit în apariția acestui fenomen interesant.

În cadrul rubricii *Critica cărților* sunt prezentate rezultatele unor reuniuni la Madrid* ale unor specialiști de renume internațional, din mai multe state vest-europene, pe tema interpretării Constituției din punctul de vedere a teoriei statului, a dreptului constituțional, dreptului comunitar etc. Sunt remarcabile unele extrase din intervențiile participanților, intervenții care reflectă lupta de idei pe plan internațional în domeniul în cauză. Este avansată ideea „religiei civile” asupra constituției reluată, de către López Pina — editorul cărții; Antonio Hernández Gil estima că „nici o societate nu este capabilă de a se considera ca fiind ea însăși justă”; interesante comentarii se fac în ceea ce privește interpretarea constituției SUA și raporturile executivului cu Tribunalul Suprem, din acest stat, privind cazul Robert Bark (Ronald Dworkin — jurist englez) afirmând că mentalitatea constituanților în împrejurările din 1787 se bazează pe două consecințe: 1. nu există mai multe drepturi decât cele recunoscute expres în Constituție și 2. Constituția nu conține principii generale ale libertății și toleranței cum sunt cele ce admit comportamente sau drepturi care nu sunt explicit menționate. El propune teoria interpretării Constituției într-o dimensiune temporală „în cursul progresiv de dezvoltare”.

Sunt prezentate și unele răspunsuri la întrebarea fundamentală *Cum să limităm interpretarea Constituției?* 1. pe baza principiului istoric și al schimbării comunității; 2. judecătorul face o prejudecată (operație logică anterioară deciziei finale) raționalizând constituția.

Grujate sub titlul *Diviziunea puterilor și interpretarea*, cartea poate suscita interesul tuturor oamenilor politici, juriști, sociologi și cercetători din domeniul științelor politice și sociale.

Un altă carte privește antropologia urbană: *Drumurile orașului (anexe etnologice — Paris, 1987); Educația în Spania (o perspectivă economică — Barcelona, Ariel, 1988)*, precum și o introducere în cultura legală spaniolă (sociologie juridică în spațiul spaniol) sunt prezentate critic și interesează pe cititorii acestei țări.

Cartea lui Cándido Monzón *Opinia publică: teorie, concept și metodă* (Madrid, Tecnos, 1987) are meritul principal de a prezenta corect problema conceptualizării acestui termen făcând și o istorie a sa, o trecere în revistă a tehnicii de investigare.

Aportul important al autorului este, în opinia lui Miquel Roiz, viziunea asupra conceptului de „opinie publică” (ca) drept sistem în trei dimensiuni: 1. alinierea opiniilor, 2. structura comunicării, 3. fundamentul consensului, care subsumează 6 subsisteme: ideologic, social și comunitar (de grup), psihologic (opinii și atitudini individuale), cultural, politic (partide și organizații politice) și sistemul comunicațional (informațiile).

Johan Leman este prezent cu lucrarea *Codul cultural sicilian și practica socio-culturală a sicilienilor imigranți în Belgia*, încercând să teoretizeze o posibilă integrare a imigranților.

În fine la rubrica „Date de opinie”, cititorul se poate informa despre cultura politică spaniolă (interesul pentru politică), își poate forma o imagine sociologică asupra unor partide politice spaniole (Alianța populației, Centrul Democrat și Social, Stinga unită și Partidul Comunist din Spania, Partidul Socialist Muncitoresc Spaniol); a unor lideri politici, alte probleme sociale spaniole investigate, precum și alte rezultate ale unor cercetări sociologice privind realitățile politice spaniole contemporane.

Ca de obicei revista publică și titlurile unor (99) studii în colecția „Monografie” sub egida Centrului de Investigatii Sociologice din Madrid.

Gheorghe Stroe

„Revista de Estudios Políticos”, nr. 59, 1988

Pentru acest număr revista ne prezintă câteva studii semnate de: Manuel Ramírez *Sistemul partidelor în Spania — 1977-1987* (o încercare de sinteză a activității partidelor în cei 10 ani cu accent asupra „cincinalului socialist”);

Jose Cazorla Pérez și Juan B. Cano Bueso în *Apărătorii poporului: imaginea publică și interrelațiile juridice* face o radiografie socială a activității acestor apărători în Spania cu accent în reliefaarea comparațiilor din Andaluzia, a altor comunități autonome din Spania;

* *División de poderes e interpretación*, Madrid, Tecnos, 1987

Adela Cortina Orts, pe baza unor idei ale unui profesor din Frankfurt, face cunoscute studiile sale referitoare la *Contractul social ca ideal al statului de drept*. Îndoielnicul contractualism al lui I. Kant, unele teorii ale justiției aplicate ca urmare a aprofundărilor din domeniul cercetat.

Ideologia „ilustrației” spaniole (Morales Moya) încearcă o sistematizare a acestui fenomen social spaniol în raport cu semnificațiile și utilitățile „ilustrației” în viața socială. De menționat că termenul are sens de cultură—strălucire intelectuală, faimă culturală și este analizat de-a lungul epocilor istoriei spaniole ca urmare a reformelor culturale succesive.

Cesáreo Rodríguez-Aguilera de Prat în studiul *Efectele referendumului abrogativ în sistemul politic italian* face o analiză detaliată asupra rezultatelor obținute prin aplicarea referendumului în rezolvarea unor probleme stringente ale societății italiene contemporane.

Tot despre Italia (*O republică cu guvern?*) tratează și Wolfgang Merkel privind politica lui Bettino Craxi, fost șef de guvern. Sunt prezentate unele tendințe și aprecieri asupra orientării lor de bază ale politicii guvernamentale și eficiența unor realizări.

În notele sale Joan Subirats face, în continuare, referiri la unele condiții privind statul și administrarea sub aspect politic și juridic cu accent pe „managementul” public.

Un colectiv constituit din J. Capo, M. Barás, J. Batella și G. Colome prezintă unele rezultate ale studiului *Formarea unei elite a politicii locale în Spania* cu bogate argumente științifice din practica și viața teritorială spaniolă.

Javier Ruizpérez Alamillo sintetizează diviziunea competențelor în adunarea organizațiilor centrale și autonome în statul spaniol în conformitate cu dreptul constituțional al acestei țări, iar Agapito Maestre Sánchez comentează unele aspecte controversate în jurul cărții lui J. Habermas apărută la Frankfurt am Main în 1985 *Der philosophische Diskurs der Moderne*. Javier García Roca prezintă apoi unele considerații asupra teoriei constituției de Rudolf Smend.

Continuitate și schimbare în sistemul partidelor basce 1977—1987 este titlul unui amplu studiu scris de Francisco Jose Llera Ramo în care analizează profund cauzele și evoluțiile problemei basce.

Revista mai cuprinde recenziile unor cărți cum ar fi: Elias Diaz, *Tranziția la democrație* (cu referire la Spania), Carlos De Cabo, *Criza statului social*, L. López Rodó: *Testimoniu unei politici de stat*, precum și note asupra unor cărți din America Latină (America Latină și Europa în disputa strategică mondială) despre parlamentele teritoriale spaniole (Antonio Embid Irujo), conflictul între organele constituționale în Spania (Francesco Javier García Roca), asociațiile și constituția spaniolă (Germán Fernández Farreres) recursul la protecție (Joan Oliver Araújo), *Violență și democrație* este cartea unui colectiv (Varios Autores) din Bogota în care se prezintă situația critică din Columbia, ca de altfel și despre sistemele electorale și reprezentarea politică în America Latină (tot colectiv de autori).

Numărul prezentat (ianuarie-martie '88) conține informații și documente mai semnificative privind frământările contemporane ale cercetătorilor în acest domeniu, pe spațiul latin spaniol și latin american, care pot interesa cititorii români precum și pe cercetătorii specializați în studierea problemelor țărilor de limbă spaniolă.

Gheorghe Stroe